

Việt Nam và Cam Bßt là hai nßc sß bß tác hßi nßng nß nhßt

Khi đßc tham vßn, ba nßc đßng minh cßa Lào trong Ủy hội Sông Mê Kông (MRC) là Việt Nam, Thái Lan và Cam Bßt đßu yêu cßu tßm đßng vißc xây con đßp. Dù Lào chßa có quyßt đßnh đßt khoát, nhßng tßn trình tham khßo ý kißn lßn nhau gißa các nßc hßng nß sông Mê Kông trong hß sß này đßc cho là bài hßc cho Trung Quốc.

Vß trí đß đßnh xây đßp Xayaburi<#2022; INTERNATIONAL RIVERS<#2022;

Trong cußc hßp tham vßn ngày 22/02/2011 tßi Thành phß Hß Long vß đß án thßy đßn Xayabury cßa Lào, Ủy ban Sông Mê Kông Việt Nam đã nhßt trí khuyßn cáo Vientiane đình hoãn vißc xây con đßp này trên sông Mê Kông.

Đßi vßi đßi đßn chính phß Việt Nam cũng nhß các chuyên gia, đßp Xayabury trên dòng chính cßa sông Mê Kông, sß tác hßi rßt lßn đßn môi trßng cũng nhß đßn đßi sßng cß dân sinh sßng

phía đông của con đập, cửa thoát là ở Cam Bốt và Đông bắc sông Cửu Long.

Về mặt kỹ thuật đập Xayabury chắc có gì đáng nói. Theo thiết kế, nó sẽ dài 820m, cao hơn 32m, diện tích hồ chứa 49km².

Nếu công việc xây dựng diễn ra theo dự trù vào tháng 4/2011, thì con đập sẽ đi vào hoạt động năm 2019. Chủ đầu tư của dự án là một công ty Thái Lan, và khi vận hành, điện làm ra cũng chủ yếu bán cho Thái Lan.

Tuy nhiên, dự án Xayabury quan trọng về vị trí địa điểm của nó, nghĩa là nằm trên dòng chính của sông Mê Kông thuộc vùng hạ nguồn, khu vực đã có nhiều dự án thủy điện khác, nhưng chủ yếu trên các phụ lưu sông Mê Kông mà thôi. Các đập trên dòng chính hiện đang tồn tại, đều do Trung Quốc xây dựng trên thượng nguồn.

Điểm quan trọng thứ hai là Xayabury là dự án đầu tiên được đưa lên dàn phóng trong số 12 dự án thủy điện mà các nước Cam Bốt (2 đập) và Lào (10 đập) muốn xây dựng trên dòng chính của sông Mê Kông trong thời gian tới đây. Nó cũng là dự án đầu tiên mà công việc xây dựng đi theo một quy trình do Ủy hội Sông Mê Kông bao gồm 4 nước vùng hạ nguồn (Việt Nam, Cam Bốt, Lào và Thái Lan) đưa ra, gọi tắt là PNPCA (Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement), bao gồm 3 bước chính : thông báo cho nhau về dự án, tham vấn ý kiến của nhau và thỏa thuận với nhau.

Nếu được xây, Xayabury sẽ mang đến cho 11 con đập khác

Nếu được bắt đầu xây dựng, thì Xayabury sẽ tạo tiền lệ cho việc xây dựng các con đập còn lại, đúng vào lúc mà các chuyên gia quốc tế, đặc biệt là Ủy hội Sông Mê Kông tham khảo, đã thấy được những lợi ích của nên việc xây dựng dự án thủy điện trên dòng chính của sông Mê Kông, mà nên tạm hoãn các dự án ít ra trong vòng 10 năm, chờ nghiên cứu thấu đáo các tác động môi trường khi xúc tiến.

Vào tháng 9/2010, phía Lào đã gửi thông báo về dự án cho các nước thành viên trong Ủy hội Sông Mê Kông, và cung cấp một số thông tin theo quy định của thủ tục PNPCA. Tiến trình tham khảo ý kiến đã được khởi động từ tháng 10/2010, trên nguyên tắc sẽ kéo dài trong 6 tháng và

ph i hoàn t t vào tháng 4/2011.

Tr c Việt Nam, các cu c h p tham v n đã l n l t đ c t ch c Thái Lan, Cam B t. K t lu n c a t t c các n c đ u gi ng nhau : đó là Lào nên đình hoãn vi c xây đ ng đ p Xayabury, ch có nghi n c u đ y đ v tác đ ng m i m t c a các con đ p trên dòng chính, t tác đ ng môi sinh, cho đ n tác đ ng tích lũy, tác đ ng xuyên biên gi i...

Thái đ th n tr ng c a các n c láng gi ng c a Lào không ph i là không có lý do vì t t c các công trình nghi n c u cho đ n nay, dù ch a toàn di n, nh ng đ u cho th y là vi c xây đ p trên dòng chính sông Mê Kông s mang tính ch t l i b t c p h i.

L i ích kinh t không là bao, t n h i môi tr ng không k xi t

Theo các chuyên gia, l i ích kinh t nói chung c a các đ p th y đi n s không là bao, ch nh t th i và không đ ng đ u, ch y u có l i cho Lào, trong lúc ba n c còn l i ch ng đ c bao nhiêu.

Theo báo cáo đánh giá chi n l c môi tr ng c a các chuyên gia qu c t đ c l p, m t khi các công trình này đ c xây đ ng, l i t c thu v m i năm kho ng t 3 đ n 4 t đô la nh ngu n đi n bán ra cho các n c c n năng l ng. Lào s h ng l i nhi u nh t, đ c 70% s ti n này, h n xa Cam B t và Thái Lan ch đ c kho ng 11%.

Việt Nam h m hiu nh t, n u tham gia đ u t thì ch thu đ c v n v n 5%.

Ngu n đi n mà các con đ p này làm ra cũng không th m th p vào đâu so v i nhu c u c a các n c c n năng l ng trong vùng : công su t 12 đ p th y đi n trên dòng ch y chính c a sông Mê Kông, sau khi v n hành đ y đ , s không b ng 5% t ng s n l ng đi n cho Việt Nam, và ch đáp ng đ c 6% nhu c u đi n c a khu v c.

Tóm l i, l i ích kinh t nh nói trên v a ít i, l i v a nh t th i, trong lúc thi t h i v môi tr ng,

và sinh kế, và đời sống của cư dân trong vùng, ngược lại đối với là không kết, và không thể đối ngược được.

Việt Nam và Cam Bßt là hai nước sẽ bắt tác hại lẫn nhau. Đối với các chuyên gia, các nước hạ nguồn sông Mê Kông hiện đã phải gánh chịu hậu quả của việc Trung Quốc đã ngừng xây hàng loạt đập thủy điện khổng lồ trên dòng chảy chính của con sông trên thượng nguồn, do đó không nên tự hại mình bằng cách bắt chước Trung Quốc.

Trong lãnh vực phù sa chảy hạ, báo chí Việt Nam đã dẫn lời ông Träng Hồng Tiến, chuyên viên văn phòng thượng nguồn của Ủy ban Sông Mê Kông Việt Nam, nhận định như tác hại của các đập thủy điện trên dòng chính của sông Mê Kông như sau : các hạ thủy điện của Trung Quốc sẽ giảm 50% lượng phù sa của sông Mê Kông, còn các con đập hạ lưu sông Mê Kông cũng cần thêm 25% khác.

Do đó, Việt Nam và Cam Bßt sẽ bắt hại lẫn nhau và việc giảm dinh dưỡng đất, riêng phù sa ở Đồng bằng Sông Cửu Long sẽ giảm đáng kể, từ 26 triệu tấn xuống còn 7 triệu tấn mỗi năm. Trong tình hình đó, dường như là hai ngành sản xuất nông nghiệp và nuôi trồng thủy sản bắt hại lẫn nhau.

Việc sinh thái cũng thế, các con đập sẽ chặn dòng di cư của các loài cá nước ngọt, không thể vượt nổi bậc thang cao 32m như của đập Xayabury chảy hạ.

Số tấn trôi của nhiều loài cá nước ngọt sông Mekong sẽ đe dọa, trong lúc cuộc sống của dân hai bên bờ sông phía dưới sẽ bắt đầu lo ngại vì quá trình xói mòn bờ sông, đất đai sụt lún. Lưu lượng nước giảm sẽ tạo điều kiện cho nước bị nhiễm sâu vào đất liền, làm cho hiện tượng ngập mặn thêm nghiêm trọng.

Cách xử lý hồ sơ Xayaburi : bài học cho Trung Quốc

Như vậy là sau Thái Lan, và Cam Bßt, đến lượt Việt Nam khuyên cáo Lào nên tạm hoãn việc xây dựng đập Xayabury.

Đi với chuyên gia môi trường Nguyễn Đức Hiệp tại Úc, tôi tiếp tục nói trên một hợp lý trong bài nghiên cứu đã liên tiếp báo động về tác hại tiềm tàng của các con đập trên dòng chảy chính của sông Mê Kông đi với môi trường dòng sông, cũng như là đi ngược hàng chục triệu cư dân sinh sống trong vùng hạ lưu.

Tác hại này không chỉ là lý thuyết, mà trong thực tế, các con đập ngăn dòng chính của sông Mê Kông mà Trung Quốc đã xây trên thượng nguồn đã bắt đầu gây ra những hậu quả tai hại cho các con sông lớn cho cư dân phía dưới.

Theo chuyên gia Nguyễn Đức Hiệp, bên nước hạ nguồn đã không được Trung Quốc tham khảo khi họ xây đập, nay nước lớn làm như Trung Quốc thì không thể trích Trung Quốc được nữa.

Điều đáng nói nhất, theo anh Hiệp, là khi áp dụng quy trình tham vấn cộng đồng trước khi xây đập, Việt Nam và các nước hạ nguồn sông Mê Kông đã dĩ y cho Trung Quốc mới bài học về tính minh bạch, tôn trọng lẫn nhau khi quản lý một dòng sông chung.